

Życiorys

Opis działalności Konrada Sutarskiego na rzecz umacniania przyjaźni polsko-węgierskiej

Polsko-węgierska działalność młodego wtedy poety, współzałożyciela poznańskiej grupy literackiej „Wierzbak” Konrada Sutarskiego (ur. w 1934 roku) rozpoczęła się w Poznaniu w 1956 roku, trzema wierszami pamięci węgierskiej tragedii 1956 roku i krwią którą oddał wtedy Węgrom, jak wszyscy inni Polacy. Najważniejsze było jednak jego małżeństwo z pianistką węgierską Györgyi Nagy w 1962 roku i przeniesienie się na Węgry, do Budapesztu w 1965 roku po trzech latach spędzonych wspólnie w Polsce.

Pracując jako inżynier mechanizator rolnictwa w Mezőgépfejlesztő Intézet (Instytucie Rozwoju Maszyn Rolniczych) odznaczył się jako naczelný konstruktor (írányító fejlesztő) konstrukcją przyczepianego kombajnu do zbioru fasoli strączkowej i papryki przyprawowej (o symbolu FZB, opatentowanego w 1970 r.), który to kombajn otrzymał jedną z nagród głównych na Międzynarodowych Targach Budapeszteńskich w 1973 r. oraz nagrodę główną na Międzynarodowej Wystawie Agromaszu w Lipsku (NRD). Kombajn ten był w następnych latach z powodzeniem sprzedawany we wszystkich krajach socjalistycznych w łącznej ilości prawie półtora tysiąca sztuk, co mogło stanowić światowy rekord produkcji tego rodzaju maszyn do zbioru warzyw. Sutarski otrzymał dzięki temu Złoty Medal Wybitnego Wynalazcy w 1977 r., a prace nad tym kombajnem przyczyniły się do tego, iż Sutarski doktoryzował się na Węgrzech (w 1969), w dodatku już w języku węgierskim. Wyróżniony został on ponadto za konstrukcję kombajnu do zbioru pomidorów (o symbolu PB-F), za którą uzyskał nagrodę ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego (1987).

Na Węgrzech Sutarski był pierwszym po zmianie ustroju polskim dyplomatą w Budapeszcie, dyrektorem Instytutu Informacji i Kultury Polskiej, (1990-1992), a następnie znanym filmowcem telewizyjnym (1993-1999), redaktorem, bądź reżyserem filmów średnio- i krótkometrażowych, prezentujących Polskę i zachodzące w niej zmiany. Film „Na niehumanitarnej ziemi” (O Katyniu, - 1993, był w roku następnym prezentowany na Międzynarodowym Festiwalu Filmów Telewizyjnych w Lipsku, w Niemczech). Sutarski ogromnie zasłużył się również jako pierwszy, trzykrotny przewodniczący Ogólnokrajowego Samorządu Mniejszości Polskiej (1995-1999 i 2001-2007), będąc założycielem Muzeum i Archiwum Węgierskiej Polonii (1998), twórcą przekształcenia tej placówki w ośrodek badawczy 1000-letnich kontaktów polsko-węgierskich (2006) i jego kierownikiem, a następnie dyrektorem, do przejścia na emeryturę

(2014). Wprowadził on zarówno Samorząd Ogólnokrajowy, jak i Muzeum do międzynarodowych – światowych i europejskich - organizacji polonijnych. Był też współzałożycielem dwóch innych instytucji polonijnych: Domu Polskiego (1998) oraz Ogólnokrajowej Szkoły Polskiej na Węgrzech (2004). To doprowadziło, w dużej mierze dzięki niemu, do powstania w Budapeszcie (w dzielnicy Kőbánya) największego na świecie **Ośrodka Polonijnego** i stworzenia **autonomii kulturalnej** węgierskiej Polonii (2006).

Konrad Sutarski jest autorem ponad 60 książek literackich i historycznych, a także przekładów węgierskiej poezji, w tym, w ciągu ostatnich dziewięciu lat (czyli od osiemdziesiątego roku życia, od przejścia na emeryturę) ukazało się jego 27 książek w 35 tomach (17 w języku polskim, 14 w węgierskim i 4 wspólne). Jako pisarz oraz dziennikarz wyraźnie przyczynił się do lepszego poznania literatury, kultury, stosunków społecznych i politycznych przez Polaków w Polsce i Węgrów na Węgrzech. Jako pierwszy zaprezentował w Polsce współczesną, powszechną poezję węgierską: tomem „Przepowiednia czasu twego” (Kraków, 1985) krajową, a tomem „Jak daleko, jak blisko” / *Mily távol, mily közel*”. (Kraków, 1991) zagraniczną, z całej Niecki Karpackiej oraz poezję emigracyjną, powtórzoną i poszerzoną w 2007 roku w Budapeszcie o tytule „Jak blisko” / *Mily közel*”. Sutarski jest również autorem historycznej tezy (sformułowanej po raz pierwszy przez niego w studium „Polska i Węgry jako przedmurze chrześcijańskiej Europy w dawnych wiekach i dziś”, po polsku i po węgiersku, Budapest, 2016) oraz jest autorem nowatorskiej pozycji historycznej „Zarys dziejów Polski z powiązaniem węgierskimi” (Budapest, 2018. Wydanie dwutomowe, po polsku i po węgiersku. Wydanie drugie tego tomu ukazało się w Polsce w 2019 r.). „Było to olbrzymie przedsięwzięcie stworzenia szczegółowej kroniki o przejrzystej objętości i emanujące empatią, jako że jej autor z inżynierską precyzją i wyczuciem proporcji zbudował poszczególne rozdziały, a równocześnie z wrażliwością typową dla poetów wskazał na zależności, na które nie zdobyliby się zawodowi historycy ze swoją chłodną rzeczowością” (Bonczidai Éva).

Sutarski jest w rezultacie ogólnie znanym i cenionym na Węgrzech szerzycielem misji o „odwiecznej przyjaźni polsko-węgierskiej”, jest też zwany „ambasadorem kultury polskiej na Węgrzech i węgierskiej w Polsce” oraz dodatkowo przez Węgrów „naszym Polakiem”. Sutarski w rezultacie, niejako na uroczystość przyznania mu w Warszawie nagrody Grand Prix im. Witolda Hulewicza w 2022 roku (wręczoną w 2023 r., „za działalność na rzecz wzajemnych relacji polsko-węgierskich”) opublikował jeszcze kilka najnowszych pozycji książkowych: po węgiersku „Trianon 100 éve, gyógyul-e már Európa nyilt sebe?” (100 lat po Trianonie, czy goi się ta otwarta rana Europy? - 2020) oraz w obydwu językach „Co przyniesiesz XXI wieku” – 2021), zawierającą wezwanie do poetów o wspólną obronę chrześcijańskiej Europy),

historyczną „Wyszehradzkie przymierze w świetle dyktatu pokojowego w Trianon” – 2021 oraz „Ciemna strona księżyca” – 2023 (zawierającą wiersze oraz dwa mało znane życiorysy autora).

Za działalność na Węgrzech Konrad Sutarski otrzymał prestiżową pozarządową Nagrodę im. Bethlena (1992), główną Nagrodę Świętego Władysława (Ogólnokrajowego Samorządu Mniejszości Polskiej, 2007), Krzyż Kawalerski Orderu Zasługi Węgier (2014), trzy najwyższe węgierskie nagrody państwowe (jako jedyny Polak): muzealną Nagrodę im. Móry Ferencza (2014), Nagrodę Narodowościową (2017) oraz Nagrodę literacką im. Józsefa Attili (2019), a w 2024 od największej organizacji społecznej CÖF-CÖKA nagrodę Duchowego Obrońcy (węgierskiej) Ojczyzny,